

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Kunta [Riihimäen kaupunki]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lain soveltamisalaa koskeva ikääntymisrajaus ja sen käyttö jää ehdotuksessa hyvin vaikeasti tulkittavaksi, arvioitavaksi ja osoitettavaksi.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kaikkien vammaisryhmien palveluja sääntelee jatkossa yhtäläinen lainsäädäntö.

Peruspalvelujen ensisijaisuutta ja soveltuvuutta myös vammaisten henkilöiden tarpeisiin kohennetaan.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Uudet ja aiempaa monipuolisemmat palvelut (valmennus, erityinen tuki, liikkumisen tuen monipuolistuminen) lisäävät vammaisten henkilöiden osallisuuden mahdollisuuksia yhteiskunnassa.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitys painottaa entisestä enemmän vammaisen henkilön yksilöllistä tilannetta ja tarpeita palvelujen järjestämisen lähtökohtana.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Valmennus palveluna 7 § ja 8 § pykälään liittyvine perusteluineen.

2.

Henkilökohtaisen avun ns. voimavararajauksen selkiyttäminen (Hallituksen esityksen sivut 193-196).

3.

Monipuoliset mahdollisuudet liikkumisen tuen toteuttamiseen; 22 § Liikkumisen tuen toteuttamistavat ja 23 § Liikkumisen tuen määrä.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Valmennukseen (7 §) liitetty kuntouttava varhaiskasvatus tulisi poistaa.

Hallituksen esityksen sivuilla 184 todetaan, että oikeus ns. kuntouttavaan päivähoitoon on peräisin ajalta, jolloin kehitysvammaisilla lapsilla ei ollut oikeutta päästä päivähoitoon. Nykyisin kaikilla lapsilla on yhtäläinen subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, eikä erityishuoltona myönnettävällä kuntouttavalla varhaiskasvatuksella ole enää ollut merkitystä varhaiskasvatuksen

saamiseen tai sen sisältöön. Ainoa merkitys on ollut varhaiskasvatuksen maksuttomuus riippumatta perheen taloudellisesta tilanteesta.

Sivulla 186 kerrotaan, että nykyainsäädännön mukaan vammaisella lapsella on muiden lasten kanssa yhdenvertainen oikeus saada varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää jokaisen

lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi kolmiportaista tukea, johon sisältyy erityisopettajan antama konsultaatio ja opetus sekä varhaiskasvatuksen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluita sekä apuvälineitä.

Esityksessä todetaan, että varhaiskasvatusta voitaisiin myöntää ehdotetun lain perusteella, jos vammaisella lapsella arvioitaisiin olevan välttämätön tarve sellaiseen osallistumiseen tukeen, mitä varhaiskasvatustilain perustuen ei voitaisi myöntää.

Käytännössä kuntouttavan varhaiskasvatuksen päätös ei ole vaikuttanut lapsen saaman varhaiskasvatuksen sisältöön. Lapsi saa varhaiskasvatustilain perusteella tarvitsemansa erityisen tuen varhaiskasvatukseen riippumatta siitä, onko hänellä päätöstä kuntouttavasta päivähoitosta vai ei. Myös lapsen tarvitsema ja hänelle myönnetty lääkinällinen kuntoutus voidaan nivoa osaksi päiväkotipäivää, eikä siihen tarvita vammaispalvelujen kuntouttavan varhaiskasvatuksen päätöstä. Ei ole nähtävissä, mitä lisäarvoa vammaispalvelulain mukainen valmennus kuntouttavana varhaiskasvatuksena voisi varhaiskasvatuksen sisältöön tuoda.

Varhaiskasvatuksen maksut määräytyvät vanhempien tulotason mukaisesti ja maksuille on määritelty valtakunnallinen katto. Lisäksi varhaiskasvatuksen maksuja voidaan erityisestä syystä alentaa tai niistä luopua, jos perheen kokonaistilanne talous mukaanlukien on vaikea. Sosiaalihuollon viranhaltija laatii asiasta tarvittaessa erikseen lausunnon varhaiskasvatukseen. Vammaisen lapsen varhaiskasvatukseen pääsy ei näin ollen jää kiinni taloudellisista seikoista.

Viime kädessä perheet päättävät lapsen varhaiskasvatukseen viemisestä. Yleensä vammaisen lapsen päivähoiton tarve johtuu samoista asioista kuin muillakin perheillä; työssäkäynti ja opiskelu. Maksuton kuntouttava päivähoito ei sinällään takaa lapsen pääsyä varhaiskasvatukseen piiriin.

On oletettavaa, että hakemukset kuntouttavaan varhaiskasvatukseen sen maksuttomuuden takia tulisivat ehdotuksen voimaan tullessa lisääntymään merkittävästi, kun erityishuollon asiakkuutta ei enää vaadita, vaikka päätöksellä ei ole mitään merkitystä lapsen varhaiskasvatuksen kuntouttavuuden kannalta. Vammaispalvelujen näkökulmasta on vaikea löytää perusteita kuntouttavalle varhaiskasvatukselle.

2.

-

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaisuuden määrittely on edelleen vaativa tehtävä, koska määrittely on laaja ja jättää paljon harkintaa. Esim. lain soveltaminen psyykkisesti sairaiden ja oireilevien henkilöiden kohdalla on haastavaa. Uuden lain käyttöönottoon tarvitaan jatkuvaa lain soveltamisen ja tulkinnan koulutusta.

Ns. ikärajan laajennus kaikkiin palveluihin on tarkoituksenmukainen, mutta sen tulkinta ja soveltaminen jää esitetystä muodosta pulmalliseksi. Ks. vastaus kysymykseen 3. Olisiko tarpeen tarkastella ikärajausta vielä muiden Pohjoismaiden käytäntöjen valossa?

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kuntouttavaa varhaiskasvatusta emme näe tarkoituksenmukaiseksi. Ks. vastaus kysymykseen 8.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Ks. vastaus kysymykseen 8.

Varhaiskasvatuslaki vastaa riittävästi myös vammaisten lasten varhaiskasvatuksen erityistarpeisiin. Vammaispalvelu ei tuo lisäarvoa lapsen varhaiskasvatuksen sisältöön. Mahdollinen perheen vaikea taloudellinen tilanne pystytään ottamaan huomioon varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa.

Vammaispalveluna myönnettävän varhaiskasvatuksen tarkoitus ja merkitys jää esityksessä hämäräksi.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Muilta osin on, mutta 12 § 2 mom. 3 kohta moniammatillista osaamista edellyttävä tuki vaativissa tilanteissa vaatii tarkennusta. Mikäli kyseessä on tutkimusjakso, joka sisältää lääketieteellistä

tutkimusta, kuten terveydentilan arviointia tai lääkityksen arviointia, se tulisi toteuttaa osana terveydenhuoltoa, ei vammaispalveluna ja sosiaalihuoltona. Mikäli kyseessä olisi palvelu, jossa moniammatillinen asiantuntijatiimi etsii ja tarjoaa keinoja esim. vammaisen henkilön arjen sujuvuuteen, vuorovaikutukseen ja turvallisuuteen, olisi kyse vammaispalvelun moniammatillisesta tuesta vaativissa tilanteissa.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Palvelua tulisi kuitenkin tarkentaa siten, että lääketieteellistä osaamista edellyttävät tutkimusjaksot tulisi toteuttaa terveydenhuollon palveluna, ei sosiaalihuoltona. Ks. vastaus kohtaan 16.

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

On tarpeen, että niistä harvinaisista tilanteista, joissa vammaisen lapsi ei asu huoltajiensa luona, mutta kyse ei ole lastensuojelun sijoituksesta, säädetään laissa.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

On hyvä, että palvelua voi jatkossa myöntää yksilöllisemmin ja joustavammin.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät riittävästi

Perustele tarvittaessa kantasi

Uuden vammaispalvelulain voimaantulo yhtäaikaan hyvinvointialueiden käynnistymisen kanssa asettaa vammaispalvelut erittäin vaativaan tilanteeseen ainakin omalla hyvinvointialueellamme.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

On kyseenalaista, vähentääkö esityksen mukainen ikärajaus iäkkäiden henkilöiden vammaispalvelujen tarvetta siinä määrin, kuin esityksessä on arvioitu. Ikärajaus on jo nykyisellään olemassa henkilökohtaisessa avussa, mutta silti sen saajissa on yhä enemmän iäkkäitä henkilöitä.

Esityksessä kuvattu henkilöstöresurssin lisätarve palvelutarpeen arviointeihin, asiakassuunnitelmien laatimiseen ja päätösten tekemiseen vaikuttaa epärealistisen pieneltä.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Toivonen Leena
Riihimäen kaupunki - Riihimäen kaupunki, sosiaali- ja terveystoimiala,
vammaispalvelujen vastuualue